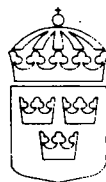

Näringsutskottets betänkande

1986/87:23

om vissa anslag inom finansdepartementets område
(prop. 1986/87:100 delvis)

NU
1986/87:23

Ärendet

I detta betänkande behandlas proposition 1986/87:100 (budgetpropositionen) bilaga 9 (finansdepartementet) punkterna C 2, C 3, D 10 och D 11. Förslagen under de angivna punkterna gäller anslag till vissa myndigheter. Beträffande en av dessa, statens pris- och kartellnämnd, föreligger två motioner.

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker regeringens förslag. I fråga om statens pris- och kartellnämnd har avgetts reservationer dels för en viss anslagssänkning (fp) resp. åtgärder för att begränsa medelsanvändningen (m), dels för inrättande av konsumentdelegationer inom myndigheten (vpk).

SJUNDE HUVUDTITELN

1. Näringsfrihetsombudsmannen

Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt C 2 (s. 38 f.) och hemställer

att riksdagen till *Näringsfrihetsombudsmannen* för budgetåret 1987/88 anvisar ett förslagsanslag av 6 786 000 kr.

2. Statens pris- och kartellnämnd

Regeringen har under punkt C 3 (s. 39 f.) föreslagit riksdagen att till Statens pris- och kartellnämnd för budgetåret 1987/88 anvisa ett förslagsanslag av 38 019 000 kr.

Yrkanden rörande statens pris- och kartellnämnd framförs i följande två motioner:

1986/87:N426 av Anne Wibble (fp), vari – med motivering i motion 1986/87:Fi419 – hemställs att riksdagen anvisar ett i förhållande till regeringen[s förslag] med 5 milj. kr. minskat anslag till statens pris- och kartellnämnd.

1986/87:N428 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari – med motivering i motion 1986/87:Jo278 – såvitt här är i fråga hemställs (1) att riksdagen hemställer hos regeringen om inrättandet av konsumentdelegationer inom statens pris- och kartellnämnd.

NU 1986/87:23

Utskottet

Statens pris- och kartellnämnd (SPK) är central förvaltningsmyndighet för frågor rörande pris- och konkurrensövervakning. SPK har till uppgift att följa utvecklingen av och främja allmän kännedom om pris- och konkurrensförhållanden inom näringslivet. Bland särskilda åligganden enligt dess instruktion (1983:407) är att SPK skall biträda marknadsdomstolen och näringsfrihetsombudsmannen (NO) vid utredning i frågor som kan vara av betydelse för prövning enligt konkurrenslagen (1982:729).

När det gäller prisfrågor är SPK:s åligganden huvudsakligen (1) att insamla och analysera uppgifter om priser etc., (2) att klarlägga prisutvecklingen genom sammanställning av prisuppgifter och (3) att undersöka prisbildningen inom ett visst område av näringslivet, ifall prisutveckling, konkurrensförhållanden eller andra omständigheter ger anledning till det. Genom ändring i instruktionen förra året (1986:627) har SPK särskilt ålagts att belysa hur offentliga regleringar påverkar pris- och konkurrensförhållanden. Enligt en tidigare instruktionsbestämmelse skulle SPK genom överläggningar med företag, organisationer och andra prissättare söka påverka prissättningen i en för konsumenterna gynnsam riktning. Denna bestämmelse upphävdes i juni 1982 och har ingen motsvarighet i den nu gällande instruktionen. SPK:s administrativa uppgifter i de fall då regeringen – enligt allmänna prisregleringslagen (1956:236) – har beslutat om extraordinära åtgärder på prisområdet grundar sig på särskilda uppdrag av regeringen. Någon personal som är speciellt avdelad för sådana uppgifter finns inte, utan behovet av insatser får tillgodoses genom att andra uppgifter, bl. a. utredningsverksamhet, får anstå. Administrationen av den prisreglering som, med successiv avveckling, tillämpades under cirka sju månader år 1985 beräknas – enligt uppgifter under hand från SPK – ha tagit i anspråk resurser motsvarande 12 à 13 % av myndighetens kostnader under kalenderåret.

Under år 1986 förekom inte någon prisreglering. I år har regeringen den 30 januari infört allmänt prisstopp, vilket dock numera har börjat avvecklas.

Enligt riktlinjer som statsmakterna hade angett började SPK under budgetåret 1981/82 att genomföra ett besparingsprogram. Under sex budgetår minskade nämnden sin medelsförbrukning med ett belopp motsvarande ca 25 % av det ordinarie anslaget för budgetåret 1980/81. För närvarande verkställs en planerlig real minskning av utgifterna under tre budgetår, av vilka det nu pågående är det första. Den totala personalstyrkan, uttryckt i heltidstjänster, har sedan förra året minskat med 3 till 166. En översyn av SPK:s organisation pågår, vars resultat avses bli redovisat för regeringen i myndighetens anslagsframställning för budgetåret 1988/89.

Regeringen föreslår att SPK för nästa budgetår skall få ett *anslag* av något över 38 milj. kr. I motion 1986/87:N426 (fp) begärs att riksdagen skall minska

detta belopp med 5 milj. kr. Motionärerna avvisar prisreglering som medel att bekämpa inflationen. För närvarande används SPK:s resurser delvis till övervakning och förhandling i fråga om företags prisändringar, anför de. Verksamheten borde därför kunna begränsas. Reduktionen skall dock "självfallet" inte gå ut över de utredningar som SPK utför för t. ex. NO:s räkning.

Utskottet vill poängtera att, såsom framgår av det sagda, SPK:s resursbehov har beräknats med hänsyn till de ordinarie, i instruktionen angivna arbetsuppgifterna. I den mån regeringen ställer anspråk på att myndigheten skall administrera prisregleringsåtgärder får detta ske genom omprioritering av insatserna, dvs. i praktiken på den reguljära utrednings- och informationsverksamhetens bekostnad. En sådan ytterligare minskning av SPK:s resurser som motionärerna förordar torde följaktligen inte kunna genomföras utan att menligt påverka också de aktiviteter som motionärerna uppger sig vilja slå vakt om. I detta sammanhang bör också erinras om svårigheterna – med hänsyn bl. a. till gällande regler om anställningsskydd – att på kort tid kunna genomföra omfattande personalinskränkningar (jfr NU 1985/86:26 s. 2). Utskottet finner en ytterligare minskning av SPK:s anslag för det kommande budgetåret olämplig och tillstyrker regeringens förslag. Motion 1986/87:N426 (fp) avstyrks alltså.

Vänsterpartiet kommunisterna upprepar i motion 1986/87:N428 önskemålet att det skall inrättas *konsumentdelegationer* inom SPK. Syftet är att konsumenterna i högre grad än vad som nu är fallet – bl. a. genom jordbruksnämndens konsumentdelegation – skall få inflytande över prisutvecklingen på livsmedelsområdet.

När ett likadant förslag behandlades förra året konstaterade näringsutskottet (NU 1985/86:8 y) och jordbruksutskottet (JoU 1985/86:24) – i båda fallen med invändning från vänsterpartiet kommunisternas sida – att det inte låg i linje med statsmakternas riktlinjer för SPK:s verksamhet att nämnden skulle engageras i prissättningsprocessen på livsmedelsområdet på det sätt som motionärerna tänkte sig. Näringsutskottet kommer till samma slutsats denna gång och avstyrker alltså motion 1986/87:N428 (vpk). Liksom förra gången bör framhållas att utskottet inte härigenom tar ställning till om konsumenterna bör beredas ökat inflytande över prissättningen på livsmedelsområdet.

Utskottet hemställer

1. beträffande *anslag till statens pris- och kartellnämnd*
att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1986/87:N426 till *Statens pris- och kartellnämnd* för budgetåret 1987/88 anvisar ett förslagsanslag av 38 019 000 kr.,
2. beträffande *konsumentdelegationer inom statens pris- och kartellnämnd*
att riksdagen avslår motion 1986/87:N428.

3. Bankinspektionen

NU 1986/87:23

Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt D 10 (s. 79–82) och hemställer

att riksdagen till *Bankinspektionen* för budgetåret 1987/88 anvisar ett reservationsanslag av 1 000 kr.

4. Försäkringsinspektionen

Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt D 11 (s. 82–84) och hemställer

att riksdagen till *Försäkringsinspektionen* för budgetåret 1987/88 anvisar ett reservationsanslag av 1 000 kr.

Stockholm den 30 mars 1987

På näringsutskottets vägnar

Nils Erik Wååg

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Christer Eirefelt (fp), Lennart Pettersson (s), Erik Hovhammar (m), Rune Jonsson (s), Wivi-Anne Radesjö (s), Sten Svensson (m), Birgitta Johansson (s), Åke Wictorsson (s), Per Westerberg (m), Per-Ola Eriksson (c), Gudrun Norberg (fp), Jan Hyttring (c), Mats Lindberg (s) och John Andersson (vpk).

Reservationer

1. Anslag till statens pris- och kartellnämnd (punkt 2 mom. 1)

Erik Hovhammar, Sten Svensson och Per Westerberg (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "avstyrks alltså" bort ha följande lydelse:

Utskottet har liksom motionärerna den principiella uppfattningen att kostnaderna för SPK:s verksamhet bör kunna minskas väsentligt. Från moderata samlingspartiets sida har en sammanslagning av SPK och konsumentverket förordats (senast i motion 1986/87:L716; jfr NU 1985/86:6 y, LU 1985/86:34). Denna åtgärd, som skulle genomföras i samband med en omfattande avreglering på det område där de båda myndigheterna agerar, borde redan i sig kunna medföra avsevärda besparingseffekter. Den pågående översynen av SPK:s organisation bör ta sikte på en sådan sammanslagning. I dagens läge förordar utskottet att riksdagen anvisar det av regeringen begärda anslaget men därvid uttalar att regeringen med det snaraste bör vidta åtgärder för att såväl på kort som på längre sikt begränsa medelsanvändningen för den verksamhet som SPK nu svarar för. Ett primärt krav är att prisregleringsinstrumentet definitivt utmönstras.

dels att utskottet under punkt 2 moment 1 bort hemställa

NU 1986/87:23

1. beträffande *anslag till statens pris- och kartellnämnd*
att riksdagen

a) med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1986/87:N426 till *Statens pris- och kartellnämnd* för budgetåret 1987/88 anvisar ett förslagsanslag av 38 019 000 kr.,

b) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om besparingar i pris- och kartellnämndens verksamhet.

2. Anslag till statens pris- och kartellnämnd (punkt 2 mom. 1)

Christer Eirefelt (fp) och Gudrun Norberg (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "avstyrks alltså" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner den ytterligare minskning av anslaget till SPK som motionäreterna föreslår väl motiverad och tillstyrker att den genomförs. Härvid förutsätter utskottet att regeringen fortsättningsvis konsekvent avstår från att förordna om prisstopp och andra prisreglerande åtgärder. Sådana ingrepp har starkt negativa verkningar, eftersom priserna i en marknadsekonomi spelar en fundamental roll som informationssignaler och förmedlare av konkurrensens effekter. En riktpunkt för dispositionen av anvisade medel bör vara att den del av SPK:s verksamhet som avser utredningar om prisutvecklingen på skilda delområden och om fusioner, karteller och andra konkurrensbegränsade företeelser inte skall påverkas av den nu aktuella besparingen.

dels att utskottet under punkt 2 moment 1 bort hemställa

1. beträffande *anslag till statens pris- och kartellnämnd*
att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motion 1986/87:N426 till *Statens pris- och kartellnämnd* för budgetåret 1987/88 anvisar ett förslagsanslag av 33 019 000 kr.

3. Konsumentdelegationer inom statens pris- och kartellnämnd (punkt 2 mom. 2)

John Andersson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "När ett" och slutar med "på livsmedelsområdet" bort ha följande lydelse:

SPK:s roll inom prispolitiken har, som den föregående redogörelsen visar, på senare år blivit allvarligt försvagad. Dess aktiva roll i prispolitiken måste nu återställas. Prisövervakning, priskontroll och prisstopp bör utnyttjas för att hålla priserna nere. För att SPK skall kunna fullgöra sina uppgifter på detta område bör konsumentdelegationer knytas till nämnden, såsom föreslås i motion 1986/87:N428 (vpk). Konsumentintressena skulle på det sättet få det förstärkta inflytande som krävs för rimlig balans med de alltmer dominerande producent- och handelsintressena. Regeringen bör med det snaraste pröva frågan om hur konsumentdelegationer vid SPK skall vara

sammansatta och därefter dra försorg om att sådana delegationer inrättas och får erforderliga resurser.

NU 1986/87:23

dels att utskottet under punkt 2 moment 2 bort hemställa

2. beträffande *konsumentdelegationer inom statens pris- och kartell-nämnd*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:N428 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.